

Bovška ovca in drežniška koza

Na 53. mednarodnem kmetijsko-živilskem sejmu v Gornji Radgoni AGRA 2015, ki je potekal od 22. do 27. avgusta 2015, smo v okviru Javne službe nalog genske banke v živinoreji sodelovali z organizacijo strokovne razstave slovenskih avtohtonih pasem domačih živali. Le-ta je bila letos pri drobnici posvečena dvema pasmama: edini slovenski avtohtoni pasmi koz – drežniški kozi, pri ovcah pa mlečni pasmi – bovški ovci. Poleg omenjenih sta bili predstavljeni še dve pasmi dveh vrst: lipicanski konj in krškopoljski prašič.

V letih 2013–2016 poteka na sejmu Agra v Gornji Radgoni razstava slovenskih avtohtonih pasem domačih živali z enotnim konceptom. Usmerjen je v predstavitev manjšega števila pasem ter v večjo promocijo rabe pasme. V letu 2015 smo podrobneje predstavili tretjino avtohtonih pasem domačih živali, ki jih redimo v slovenskem kmetijskem prostoru, in tudi letos dali poudarek promociji proizvodov, ki jih priredimo s temi pasmami. K sodelovanju je Javna služba nalog genske banke v živinoreji povabila rejske organizacije (društva) in njihove rejce, ki so se na razstavnem prostoru predstavili tudi s svojo dejavnostjo in s proizvodi, ki jih priredijo s slovenskimi avtohtonimi pasmami domačih živali.

Bovška ovca

Bovška ovca je ena izmed štirih slovenskih avtohtonih pasem ovc. Izvira iz Zgornjega Posočja, ime pa je dobila po kraju Bovec. Na tem območju jo še danes največ redijo. V dolini Trente ji pravijo tudi trentarka. Bovška ovca predstavlja okoli 3 odstotke celotne populacije ovc v Sloveniji, po namenu reje pa je namenjena prireji mleka in jagnjet, s planinsko pašo čez poletje pa tudi preprečevanju zaraščanja. Prevladujejo živali bele barve,

Bovški ovci s kmetije Škander

pojavljajo pa se tudi črne, rjave ter pisane (črno-bele). Je majhnega okvirja. V skladu z Registrom pasem z zootehniško oceno je bilo ocenjeno število v letu 2014 okoli 3.400 živali. Plemenske ovce in plemenskega ovna bovške pasme je razstavljal rejec Urban Škander iz Bovca, ki je tudi predsednik rejske komisije za

bovško in oplemenjeno bovško pasmo ovc. Prihaja z ekološke kmetije, kjer redijo okoli sto molznic bovške pasme ovc in se ponašajo z lastno znamko bovškega ovčjega sira »W'ca z B'ca«.

Drežniška koza

Drežniška koza je edina slovenska avtohtona pasma koz. Izvorni območji pasme sta Drežnica, kjer redijo mesni tip,

Molža drežniških koz je bila dodatna zanimivost za obiskovalce sejma

Siri s kmetij Kravanja, Černuta in Cuder iz Bovca

ter Bovec, kjer redijo mlečni tip živali. Reja koz je bila na tem območju močno razširjena že v preteklosti. Čeprav je bila domača koza pomemben in bogat vir mesa, mleka in mlečnih proizvodov, se je v preteklosti za kožo pogosto uporabljal slabšalni izraz »krava revnega kmeta«. Rejo in pašo koz so spremljala številna zakonska določila, predvsem v smislu prepovedi. Ostanek domače koze je drežniška koza, ki je zaradi svoje izjemne prilagodljivosti na skromen pogoje reje med lokalnimi rejci zelo cenjena. Za pasmo je značilna različna obarvanost dlake, prevladujejo pa živali črne in črno-rjave barve. Med vsemi slovenskimi avtohtonimi pasmami domačih živali je drežniška koza najmanj številna. V letu 2014 je bil ocenjeni stalež 650 živali. Plemenskega kozla in plemenske koze drežniške pasme v mlečnem tipu je razstavljal rejec Blaž Kravanja iz Bovca. Poleg drežniške pasme koz redijo na njihovi kmetiji še cikasto govedo. V poletnih mesecih pasejo živali na planini Bošca, kjer tudi izdelujejo kozji, mešan kozji in kravji sir ter skuto, stranski proizvod pa je sirotka.

16

Poleg mlečnih proizvodov z ekološke kmetije Škander in Kravanja je bilo na stojnicah možno dobiti številne mlečne proizvode iz mleka ovc bovške pasme oziroma iz mleka koz drežniške pasme tudi z drugih kmetij, tako z ekološke kmetije Černuta in z ekološke kmetije Cuder.

Na stojnicah razstavnega prostora Javne službe nalog genske banke v živinoreji se je predstavila še ekološka kmetija Totter, na kateri se ukvarjajo s sirastvom, predelavo mesa ter rejo goveda in krškopoljskih prašičev.

V prvi polovici trajanja sejma je na razstavnem prostoru Javne službe nalog

Veliko zanimanja je na razstavi poželo sirjenje

Bovški sir z ekološke kmetije Černuta

genske banke v živinoreji Urban Škander prikazoval tradicionalen način sirjenja iz ovčjega mleka in nudi v pokušino sir in albuminsko skuto. Rejca bovške pasme ovc in priznana sirarja Domen Černuta in Urban Škander sta v letu 2015 skupaj z rejcem in sirarjem Davidom Ostanom prejela certifikat zaščitene oznake porekla za bovški sir, ki ima od leta 2012 evropsko zaščito zajamčene tradicionalne posebnosti. Na odlični bovški sir je opozoril že Valvasor (1689), ki je v svoji drugi knjigi zapisal: »...ki kopčujejo z volno ali ovčjimi siri, ki so tako dobri in delikatni, da jih po Nemčiji prodajajo kot

parmezan«. V isti knjigi sledi: »... prebivalci redijo veliko ovc in druge živine in izdelujejo veliko sira, ki se ga običajno imenuje bovški sir ...«.

Na stojnici razstavnega prostora Javne službe nalog genske banke v živinoreji sta se predstavila tudi društvo Od ovce do izdelka in Društvo rejcev krškopoljskih prašičev, na dan rejcev drobnice pa je potekal še prikaz mikanja ovčje volne.

V času razstave smo izvedli nagradno igro z namenom pridobiti informacijo o poznavanju slovenskih avtohtonih pasem domačih živali s strani širše javnosti. Izmed dvanajstih pasem, med katerimi

Albuminska skuta z ekološke kmetije Cuder

jih je bilo šest avtohtonih, je največ vprašanih vedelo za lipicanskega konja in najmanj za drežniško pasmo koz.

Ob razstavi živali smo za obiskovalce pripravili strokovna gradiva s podrobnejšimi informacijami o razstavljenih pasmah in glavnih vsebinah dela Javne službe nalog genske banke v živiloreji. Pripravili smo plakate s pregledom zgodovinskega razvoja vseh razstavljenih pasem kot tudi o njihovi današnji vlogi

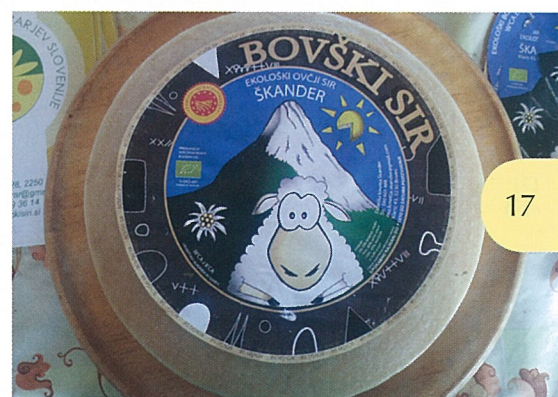
Meta in Miha Bavcon z ekološke kmetije iz Cerknega sta prikazovala mikanje ovčje volne oziroma pripravo volne za predenje ali polstenje

Stojnica društva Od ovce do izdelka

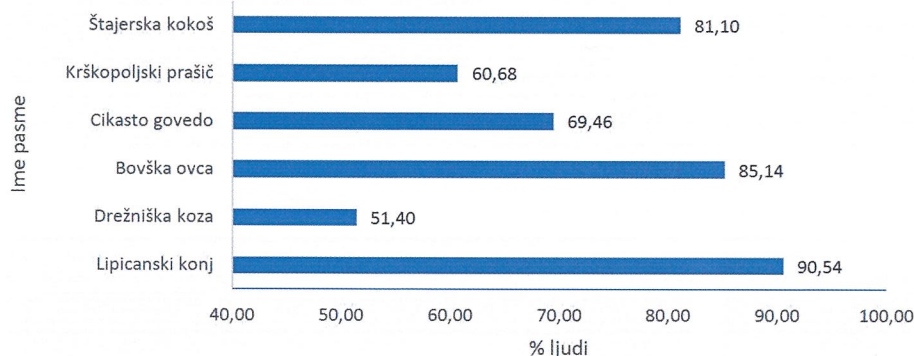
v kmetijskem prostoru. Razstavní prostor so si ogledali številni visoki gostje (od predsednika države do kmetijskega ministra) ter mnoge domače in tuje delegacije.

S pomočjo rejcev, ki so sodelovali na razstavi avtohtonih pasem s svojimi živalmi in proizvodi, je bil sejem, ki ga je obiskalo okoli 129.000 ljudi, ponovna priložnost, da so bile predstavljene vse

Bovški sir z ekološke kmetije Škander

Poznavanje slovenskih avtohtonih pasem domačih živali

Rezultati nagradne igre o poznavanju slovenskih avtohtonih pasem domačih živali

vsebine in koristi slovenskih avtohtonih pasem domačih živali. Sejem je ena bolj-
ših priložnosti za promocijo in poznavanje pasem, ki jih obiskovalci, vsaj glede na rezultate nagradne igre, še ne poznajo dobro. Slovenske avtohtone pasme so pomemben del slovenske kulturne in naravne dediščine in potrebno je skrbeti za ozaveščanje širše javnosti o njihovi vlogi, njihovi prepoznavnosti in promociji. Posebna skrb za ohranjanje je bistvenega pomena za vse štiri v letu 2015 razstavljene pasme domačih živali, saj imajo vse kritično stopnjo ogroženosti. Vsem rejcem slovenskih avtohtonih pasem domačih živali, ki so razstavljali posamezne pasme na letošnji razstavi, se še enkrat zahvaljujemo za njihovo sodelovanje.

dr. Metka Žan Lotrič
UL, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, 1230 Domžale
Foto: dr. Metka Žan Lotrič